Imena tistih, ki so bili povišani, ker so znali... bežati

»Slovenski partizan«, glasilo komunističnih tolp v Sloveniji, je po dolgem presledku, — odkar je bila rdeča vojska na begu, — izšel v začetku decembra, in sicer štev. 5. Med drugim prinaša tudi ukaz »maršala« Tita o napredovanju »oficirjev« komunistične vojske v Sloveniji.

Med temi novimi »oficirji« so najrazličnejši ljudje, moški in ženske. Pozornost vzbuja sorazmerno veliko število zdravnikov, ki priča, kakšno vlogo igra ta stan v slovenskem rdečem razbojništvu.

Zakaj so vsi ti znani in neznani ljudje bili povišani, ni povedano. Po sodbi treznega človeka je možen en sam razlog: ker so se ti oficirji posebno odlikovali v begu — saj slovenska rdeča vojska ni od pred dvema in pol mesecema, kar so se začeli nastopi nemške oborožene sile, delala drugega kakor bežala. Vemo, da so na begu bili vedno prvi in najurnejši: komandanti, politkomisarji ter najrazličnejši vodniki in zvodniki. Moštvo so golih rok ali kvečjemu s puškami oboroženo nagnali nad tanke in topove, sami pa so se za kolikor toliko varnim zidom zapeljane in prisiljene krvi znali vedno rešiti.

Očitno je beg v nevarnosti, beg pred bojem in pred odgovornostjo v usodnem trenutku, največja vrlina rdeče vojske. Zato so ti ljudje pač morali biti povišani, in pa da bodo drugič bežali še hitreje... če bodo utegnili.

Razlog, zakaj so bili deležni Titovega povišanja, nas prav za prav toliko ne briga. Za nas je ukaz tolovajskega maršala zanimiv v toliko, v kolikor nam razodeva, kakšno funkcijo je imela v komunistični vojski cela vrsta ljudi, o katerih so v Ljubljani trdili, da niso komunisti, da niso pri tolovajih, da niso odgovorni za uničevanje in morilo, a katero rdeči razbojniki duše Slovenijo. Rdečo poveljstvo je s tem ukazom samo razkrinkalo dolgo vrsto ljudi, ki so kot komandanti in oficirji odgovorni za vse, kar je komunizem nam slovenskim ljudstvom zagrešil po 8. septembru in prej.

Vse prihaja počasi na dan, čim bolj se bliža ura končnega zloma in neizprosnega obračuna. Zdaj vemo spet za lepo vrsto krivcev, ki jih bo prej ali slej pograbila roka izdanega naroda.

Tu jih imate:

UKAZ
O IMENOVANJU IN NAPREDOVANJU OFICIRJEV NARODNO OSVOBODILNE VOJSKE JUGOSLAVIJE.

Slovenija:

v čin generalmajorja:

1. **Rozman** Franc, komandant Glavnega štaba NOV in PO Slovenije.

v čin polkovnika:

1. **Kveder** Dušan, načelnik I. oddelka pri Glavnem štabu NOV in PO Slovenije;
2. **Vrhovec** Slavko, vodja odseka za kadre pri Glavnem štabu NOV in PO Slovenije; 3. Dr. **Lunaček** Pavle, upravnik centralne bolnišnice Glavnega štaba NOV in PO Slovenije; 4. **Pribelič** Zdravko, instruktor vojne šole pri Glavnem štabu NOV in PO Slovenije.

V čin podpolkovnika:

1. Dr. **Obračunč** Rudolf, vodja sanitetnega oddelka pri Glavnem štabu NOV in PO Slovenije; 2. **Bračič** Mirko, komandant XIV. NOU divizije (ubit v Kočevju); 3. **Popivoda** Pero, načelnik štaba XIV. NOU divizije; sedaj komandant XV. divizije; 4. **Tanaskovič** Rajko, komandant XV. NOU divizije, sedaj komandant VII. korpusa; 5. **Polak** Bojan, komandant II. brigade »Ljubo Šercerja«; 6. **Semič** Stanko (Daki), komandant I. brigade »Tone Tomšič«; 7. **Peharček** Rado, komandant XVIII. NOU divizije; 8. Dr. **Novak** Franc, pomočnik glavnega referenta centralne bolnišnice G. Š. S., sedaj vodja sanitetnega odseka pri G. Š. S.

V čin majorja:

1. **Draksler** Josip, vodja ekonomskega odseka pri Glavnem štabu NOV in PO Slovenije; 2. **Dolenc** Milan, veterinarski referent pri Glavnem štabu NOV in PO Slovenije; 4. **Šuštaršič** Anton, vodja orožarnega odseka pri Glavnem štabu Slovenije; 5. **Polič** Zoran, vodja sodnega odseka pri Glavnem štabu Slovenije; 6. **Krajger** Vito, načelnik obveščevalnega oddelka pri Glavnem štabu Slovenije; 7. **Klanjšek** Jože, komandant II. brigade »Ljubo Šercer«, XIV. NOU divizije, sedaj operativni oficir VII. korpusa; 8. **Vidmar** Tone, namestnik komandanta »Ljubo Šercer«, XIV. NOU divizije, sedaj operativni oficir XIV. divizije; 9. **Kalibarda** Mile, načelnik štaba brigade »Ljubo Šercer, XIV. divizije NOU, sedaj načelnik štaba XIV. divizije; 10. **Malnerič** Jože, komandant vojaške šole pri Glavnem štabu NOV in PO Slovenije; 12. **Kramar** Janez, instruktor vojaške šole pri Glavnem štabu NOV in PO Slovenije; 13. **Kolman** Alojzij, namestnik komandanta XV. divizije NOU; 14. **Kočevar** Franc, komandant brigade »Ivan Cankar«, XV. NOU divizije; 15. **Potočar** Stane, komandant IV. brigade »Matija Gubec«, XV. divizije; 16. **Rojšek** Franci, komandant X. brigade XVIII. NOU divizije; 17. Dr. **Pirc** Stanislav, referent sanitete pri XIV. NOU diviziji; 18. **Mirkič** Jože, v. d. namestnika komandanta II. brigade XIV. NOU divizije, komandant VIII. brigade; 19. **Corović** Danilo, komandant III. brigade III. Prim. Operativ. Zone, operativni oficir III. Operativ. Zone; 20. **Čubrič** Mile, komandant IX. brigade, XVIII. NOU divizije; 21. Dr. **Milavec** Karel, šef oddelka centralne bolnišnice pri Glavnem štabu Slovenije; 22. Dr. **Ravnihar** Božena, vodja oddelka centralne bolnišnice pri Glavnem štabu Slovenije; 23. **Južnič** Marjan, šef oddelka centralne bolnišnice pri Glavnem štabu Slovenije.

V čin kapetana:

Merlak Jože, **Rihar** Jaka, **Mavser** Lado, **Dular** Janez, **Frankič** Mirko, **Božovič** Radomir, **Majnik** Janez, **Cetinski** Andrej, **Knafelje** Franjo, **Dragan** Lojze, **Gerčar** Alojzij, **Borštnar** Robert, **Gabere** Bogomil, **Pucelj** Miha, **Kreso** Franc, **Hribar** Janez, **Logar** Jože, **Brajevič** Peter, **Sekirnik** Janko, **Čader** Milan, **Pirš** Ivan, **Furlan** Ivan, **Zemljak** Jože, **Jerman** Jože, **Jež** Pavel, **Avsec** Jože, **Maslo** Drago, **Bobnar** Franč, **Lepin** Jože, **Robek** Vinko, **Kotar** Franc, **Kukman** Franc, **Bele** Alojzij, **Tušar** Stane, **Kraljič** Franc, **Marincelj** Jože, **Sotler** Franc, dr. **Župančič** Andrej, **Zupet** Gustav, dr. **Pintarič** Ivan, **Rok**, **Mavrovič** Ivan.

V čin poročnika:

Hribernik Rudolf, **Denvis** John, **Simončič** Vinko, **Skufca** Tomaž, **Osredkar** Karel, **Oberstar** Stane, **Jovanovič** Svetolik, **Firm** Zdravko, **Lev** Ivan, **Kalčič** Miha, **Teropčič** Jernej, **Jordan** Vinko, **Bizjak** Alojzij, **Gerdovič** Leopold, **Rebslej** Mirko, **Alič** Franc, **Kolar** Franček, **Franc** Zidar, **Bokavšek** Karel, **Mežnaršič** Stanko, **Krištof** Stanko, **Omerza** Viktor, **Kamin** Ivan, **Rojšek** Daniel, **Jerič** Vid, **Potočar** Anton, **Badovinac** Ilija, **Golob** Jakob, **Novak** Tomaž, **Pacek** Lojze, **Valentin** Pogačar, **Ipavec** Jože, **Stojan** Emil, **Žagar** Stane, **Pavlin** Franc, **Petrič** Franc, **Požar** Franc, **Tomšič** Franc, **Sitar** Jože, **Mavrin** Rudi, **Likar** Tone, **Košir** Vinko, **Ponikvar** Stanko, **Zdešar** Miroslav, **Horvat** Ignac, **Cvelbar** Viktor, **Remih** Dušan, **Skufca** Jože, **Gregorčič** Anton, **Jakša** Franc, **Kamnikar** Ivan, **Kumše** Karel, **Kramarčič** Janez, **Perat** Alfonz, **Korenčič** Vincenc, **Sulič** Ivan, **Vovk** Franc, **Janežič** Janez, **Kogoj** Vladimir, **Pekar** Franc, **Jakič** Jože, **Poldan** Jože, **Marčenko** Bogdan, **Pajsar** Jakob, **Marolt** Stane, **Rozman** Jože, **Plevnik** Ignac, **Mlakar** Anton, **Šercer** Ivan, **Smrke** Ivan, **Medved** Ivan, **Dolec** Franc, **Korele** Pavel, **Simončič** Pavel, **Pucelj** Viktor, **Ržek** Jože, **Grm** Anton, **Jamnik** Jože, **Klemenčič** Anton, **Cvetanovič** Jože, **Dolinšek** Franc, **Jukič** Ante, **Malenšek** Ivan, **Bobnar** Ivan, **Zamida** Andrej, **Mesojedec** Franc, **Bergant** Jugoslava.

V čin podporočnika:

Kogoj Vasja, **Vidmar** Roman, **Matoh** Ludvik, **Malič** Oskar, **Planinc** Franc, **Simončič** Franc, **Grabnar** Karel, **Lapanja** Rudi, **Škrjan** Ivan, **Kijauc** Jože, **Fister** Stanko, **Badovinac** Marko, **Ancelj** Rudolf, **Krištof** Mihael, **Cimperman** Alojzij, **Dovč** Srečko, **Zaletelj** Anton, **Potočar** Franc, **Mole** Lado, **Pungeršič** Ciril, **Semeja** Franc, **Golob** Nace, **Jurca** Vinko, **Dželi**, **Drenik** Vinko, **Kačar** Franc, **Može** Jože, **Pavlovič** Jože, **Šali** Karlo, **Rogopevšek** Konrad, **Humar** Jože, **Drnovšek** Karel, **Grašič** Srečko, **Radman** Ivan, **Poljanšek** Anton, **Črnigoj** Mirko, **Poglajen** Drago, **Zajc** Jože, **Krautberger** Karol, **Kadunc** Ludvik, **Baloh** Anton, **Janez** Kumar, **Svetič** Jože, **Šimenc** Franc, **Gorazd** Škoporc, **Lamovšek** Ivan, **Plevel** Franc, **Kovač** Ivan, **Peterca** Milan, **Zlindra** Anton, **Žbogar** Stanko, **Molek** Anton, **Manjšek** Ignac, **Kalan** Jože, **Resman** Josip, **Počkaj** Ernest, **Intihar** Franc, **Križič** Jože, **Židan** Ivan, **Badovinac** Vlado, **Hočevar** Alojz, **Volovšek** Vinko, **Suhadolc** Anton, **Glavan** Ludvik, **Mohar** Anica, **Ločniškar** Franc, **Lovšin** Štefan, **Finžgar** Anton, **Vider** Ludvik, **Povše** Janez, **Klobučar** Franc, **Klobučar** Ivan, **Tratnik** Slavko, **Kavčič** Franc, **Čibej** Franc, **Jakopič** Andrej, **Furlan** Alojzij, **Kompara** Albin, **Režen** Stane, **Mevželj** Niko, **Jerič** Franc, **Robek** Ivan, **Vovko** Jože, **Kmetič** Karlo, **Modic** Leo, **Goršič** Ivan, **Zdenka Lušin-Novakova**, **Posek** Mihael.

Vrhovni komandant NOV in POJ:
TITO s. r.

Nadaljevanje s 1. strani.

mož molči. No, pa na tak lep in svet večer se že spodobi molčati. Bog ve, kje je oče in kam bo šel on k polnočnici?«

Prišla sta na glavno cesto. Tam sta se pridružila ljudem, ki so hiteli v cerkev gledat rojstvo božje. Same ženske in stari moški.

Pred cerkvijo je vsakdo še enkrat močno zakrehal, kakor da bi se hotel tako pripraviti na veliki dogodek. S tujcem sta se prerinila med moškimi bolj naprej. Vse je čakalo na pričetek, slišalo se je samo pokašljevanje. Pevci na koru so šumeli z listi in se pripravljali na začetek.

Toda nič tako slovesnega ni bilo v tem pričakovanju kakor druge leta. Komaj zgoden večer bo, pa bo že brana polnočna maša. Za to sveto opravilo je treba polnočnega miru in največje tišine.

Orgle so zadonele in s kora se je oglasilo: »Sveta noč«. Ljudje so se zatopili v molitev, toda misel jim je uhajala drugam. S strahom so se spominjali vsega, kar so doživeli, in se zahvaljevali Bogu v žalostnem veselju, da so vse preživeli. Molitev vseh je bila enaka: »Ohrani nas, o Gospod!«

Tonček je poslušal orgle, petje. Čakal je, kdaj bodo zapeli: »Iz prečiste Deve...« Lansko leto so jo zapeli in najbolj mu je bilo všeč, ko je Jernejev Nace zavižal: »D-e-e-va... Kralj-e-e-eve...«

»Ta kako je to zmogel! Jaz si ne bi upal! Sram bi me bilo, če ne bi zdelal. Kako bo neki letos?«

Čakal je in čakal, pa ni bilo nič. Na mah se je spomnil, da so tudi Naceta ubili. Bog ve, kje počiva. Najbrž ima polna usta prsti in ne more peti. Saj tudi jaz ne bi mogel... Ljubi Jezušček, daj da se vrne oče. Kupil bo drugega konja, vole in krave. Zopet bom ne sveti večer pokladal živini, česar letos nisem mogel.., ker so jo odgnali. Z očetom bova spet orala in konja bom jahal.., le, zakaj oče ni prišel. Tale človek pravi, da ga je oče poslal.«

Tako je premišljeval Tonček in se ozri po tujem možu. Toda ni ga bilo več ob njegovi strani. Oziral se je okrog in ga videl, kako hiti proti oltarju. Le kaj hoče?

Nenadno pa je mož zrastel do stropa in se razpotegnil v širino tako, da je zakril vso prednjo steno. Tonček se je visoko ozri, da bi mu videl v obraz in zdelo se mu je, da ga pozna.

Sevedaj Podoben je Kristusu, ki visi doma v kotu v hiši. Prav tak je. Le kako, da ga prej ni spoznal! Saj se je tudi materi zdel znan. Ljubeznive so njegove oči in še ljubeznivejši njegov obraz, ko govori:

»Veliko je Tvoje trpljenje, ljudstvo moje. Razumem te, ker sem sam dosti trpel. Toda veruj in upaj, kakor sem veroval in zaupal tudi jaz. Le veri, trdni veri in upanju, velikemu kakor vesoljstvo, je odločeno življenje in zmaga...«

Ko je šel Tonček domov, ga ni bilo več strah hruške na ovinku.

Doma je povedal materi, kaj je v cerkvi videl. Mati ga je pobožala in rekla:

»Tonček, oče se ne bo vrnil. Njegova duša je že pri Jezušcku. Tega je prosil, naj gre nocoj k nam, da bomo imeli vsaj enega prijatelja na to žalostno sveto noč.«

»... in sprožil jim je cel rafal v hrbet...«

Priče rdečih pokoljev v okolici Novega mesta pripovedujejo

Ljubljana 21. decembra.

Komunizem hoče skrivati vse, kar bi lahko koristilo njegovemu nasprotniku, zlasti te zločine, s katerimi je pokazal svoj pravi namen. A to se mu ne bo posrečilo. Pred javnost prihajajo priče komunističnih grozodejstev, prihajajo očividci teh umorov. Ti bodo s svojimi izjavami razlagili vso podlost komunističnega dela, ki ga je moral čutiti slovenski narod.

*

Naš poročevalec je imel priliko razgovarjati se z rešenimi ujetniki iz komunističnih zaporov v Brajtenauu in v Birčni vasi. O življenju v teh zaporih ter o trpljenju jetnikov ni treba pripovedovati.

Kdo so pa morilci nedolžnih žrtev v Brajtenauu in Birčni vasi, naj vam pripovedujejo očividci in soudeleženci teh zločinov, ki so jih ujeli domobranci.

To so:

Štine Anton je sin pok. Jožeta in Rozalije, roj. Potočar, rojen 14. marca 1899 v Stranski vasi, nazadnje stanujoč v Novem mestu, Ljubljanska cesta št. 22, oženjen jetniški paznik.

Drugi očividec teh zločinov je **Hren Valter**, sin Jožeta in pok. Stefanije Kikelj, rojen 22. novembra 1911 v Cerknici, nazadnje stanujoč v Šmihelu št. 21, po poklicu mizar.

Tretja priča je **Berk Ferdinand**, sin pokojnega Franca in Alojzije Dežman, rojen 1902 v Gaberjah pri Tržiču, stanujoč v Novem mestu, Gradiščeva ulica 1, po poklicu jetniški paznik, oženjen.

Vsi trije so bili pri pokolju 24 žrtev dne 21. oktobra in pri drugem pokolju naslednjega dne.

Štine Anton o zločinih v okolici Birčne vasi.

»Po drugem bombardiranju sem šel zjutraj iz Novega mesta v Brajtenau, da kot paznik vršim svojo službo naprej. Bil sem samo v kuhinji nadzornik in pomočnik. Jetnikov je bilo okrog 60.

14. oktobra se je jetnišnica z vsem moštvom preselila v šolo v Birčno vas. Do 20. oktobra nisem slišal ne videl, da bi katerega jetnika kam odpeljali. Dne 20. oktobra zvečer sem šel k svaku Bartolju Alojzu v Stransko vas spat.

Ko sem drugo jutro okrog 6.30 prišel nazaj v šolo, sem vprašal Pršino, jetniškega paznika: »Kako je kaj?« Ta mi je odgovoril, da je slabo, ker je šel spat šele ob pol štirih. Nato sem vprašal, koliko je jetnikov, ki jim je treba pripraviti hrano.

Pršina je šel gledat po sobah in mi povedal, da je 12 ljudi manj. Te ljudi so v noči odpeljali v Ruperški gozd proti Velikim Škrjančam in jih tam postrelili. Te so bili nekaj dni prej okrog 9. pripeljali z avtomobilom v šolo. Ob prihodu teh jetnikov v šolo sem po govorjenju spoznal, da so Kočevarji. Od stražarjev, ki so jetnike pripeljali, nisem poznal nobenega, niti mi ni znano, od kod so jih pripeljali.

Istega dne, nekako ob 9., se je jetniški paznik Pelko Jože vrnil iz Novega mesta in je vprašal Pršino:

»Kako je kaj bilo?«

Odgovoril mu je, da je čisto v redu.

Istega dne okrog 11. mi je prišel jetniški paznik Pelko Jože povedat, da se moramo takoj pripraviti, da gremo naprej.

Spravil sem svoje reči in vse skupaj odnesel na dvorišče. Pelko pa je z listkom hodil po sobah, izbral ljudi in poslal na dvorišče: prof. Keka, Šonca, Grilca, Pavliča, dva Mikca, Arminija, Cerovna, nekega blagajnika »Emone« in še pet nepoznanih, skupno 14 oseb.

Te jetnike smo gnali od šole čez Cerovec v Padež do Bohorčeve hiše jaz, Pršina, Hren iz Šmihela, dva druga in še 9 stražarjev, katerih imena mi niso znana. Kam so krenili ostali stražarji z jetniki, mi ni znano.

Ko smo prišli v Padež, so jetniki ter del stražarjev posedli pred hišo na vrtu, kamor jim je Beceletova žena prinesla jabolk. Jaz pa sem šel k Bahovčevemu gozdnemu čuvaju Beceletu, s katerim sem šel v klet in mi je dal malo žganja in jabolk. Za nama sta prišla v klet tudi dva strojevodja iz Ljubljane in jetniški paznik Pršina, ki je vprašal Beceleta, če ve, kje je kak prepad, da bi tam pobili jetnike in jih zmetali vanj, da bi jim ne bilo treba kopati jame.

Becele mu je odgovoril, da ve za jamo, da pa je zelo daleč. Pršina mu je odgovoril, da nič ne de, če je daleč.

Becele je bil takoj pripravljen, da nam gre kazat prepad, ki leži v smeri proti vasi Mahovec, tri do štiri kilometre daleč od Beceletove hiše.

Krenili smo naprej: Becele, Pršina, nato jaz, z nami pa jetniki in stražarji. Prišli smo na hribček-košenico, kjer so jetniki in stražarji posedli. To je bilo okrog 4 popoldne. Gaberšek, Jenko, ljubljanska strojevodja, Pršina in Becele so stopili stran od straže in jetnikov ter se tam pogovarjali do mraka.

Stal sem nekoliko od njih in nisem slišal njihovega razgovora. Ko je nastopil mrak, je Jenko rekel Pršini, naj jetnike zveže, ker gredo v neko vas skozi gozd, da ne bi kdo pobegnil. Pršina jih je zvezal z verigami po dva in dva in jih zvezane gnal v dolino ter postavil v vrsto tako, da so gledali proti stražarjem.

Pršina je nato skočil stran od njih. Kakih 8 metrov pred njimi pa sta se postavila strojevodja Jenko in Gaberšek s strojnicami in navzkriž sprožila cel rafal. Vsi jetniki so takoj popadali, vendar so se nekateri še oglašali, tako Mikca in prof. Kek, katere so potem Jenko, dva druga, Gabršek in še neki strojevodja iz Ljubljane postrelili s puškami.

Nato je Jenko odredil Pršinetu, da jih razveže in preišče. Trupla smo preiskovali vsi, le za Beceleta ne vem, če je tudi on preiskoval, Najdene predmete so vsi dali meni in sem jih potem odnesel v aktovki v Bahovčevo hišo in tam izročil tovarišici Vidi Rabzeljevi. (Op. ured. Rabzelj Vida, organizirana komunistka, je po rodu iz Dolšč pri Kostanjevici. Stara 25 let, svetlih las, škrbasta in divjih oči.) Bilo je nekaj denarnic z 900 lirami, nekaj nalivnih peres in svinčnikov ter ena ura.

Po končani preiskavi trupel so morali vsi razen mene nositi trupla v prepad, ki je bil oddaljen kakih 150 metrov. Štiri pa so pustili, ker je nastala tema.

Ko smo se okrog 11 vrnili v Padež, sem videl tam ostale stražarje in komunistične poveljnike ter tovarišico Vido, Karola, politkomisarja Valeta iz St. Jerneja (trgovec), jetniškega paznika Pelka, Berka in Gazvodo. Takoj nato nam je Beceletova žena prinesla večerjo. Po večerji sem šel z Berkom in Gazvodo spat pred hlev. Nekaj mož je bilo odrejenih za stražo v okolici; določil jih je jetniški paznik Pelko.

»Prosim, dajte me še v glavo.«

Naslednje jutro okrog 6.30 nas je Pelko sklical za odhod. Že ponoči, ko sem ležal, sem slišal pred Bahovčevo hišo razgovor, da je Smrekar Ludvik iz Birčne vasi z vaško zaščito pripeljal tjakaj Fabjančiča, Golob Marijo in posestnika Sindiča Janeza iz Mokronoga, ki so pod stražo prenočili na Bahovčevemu podu. Kdo jih je prignal, nisem videl.

V skupini, ki je gnala navedene tri na morišče, so šli: Smrekar Ludvik, Gabrovšek, Gazvoda iz Birčne vasi, Berk Ferdinand, Prenk, strojevodja iz Ljubljane, Hren iz Šmihela ter še 11 drugih, katerih imena ne vem.

Ko smo prišli v bližino morišča, so vsi razen mene, Pršine in dveh Ljubljančanov odšli naprej, da so odnesli štiri trupla, ki so ostala od prejšnjega večera. Potem nas je Gazvoda prišel klicat, naj ženemo jetnike naprej.

Gnali smo jih na morišče, kjer je Pršina Fabjančiča in posestnika iz Mokronoga zvezal. Golob Marija je morala stopiti k Fabjančiču. Ta je nato rekel proti gozdu, kjer je bil Smrekar: »Smrekar, zdaj pa se je tvoja želja izpolnila!«

Pršina in Jenko sta nato gnala jetnike v dolino, nekoliko naprej od kraja, kjer so prejšnji večer pobili meščane. Ko so prišli v grmovje, sta Pršina in Jenko skočila na stran, za jetnike pa je stopil Gabrovšek s strojnico ter oddal nanje vrsto strelov. Vsi trije so bili ranjeni v noge.

Fabjančič je rekel: »Prosim, dajte me še v glavo.« Golob Marija pa je rekla: »Jezus, Marija, pomagaj!« Iste besede je izgovoril tudi stari možak iz Mokronoga.

Golob Marija je rekla, preden so jih streljali: »Valter (Hren), povejte moji mami, kaj se je z menoj zgodilo.«

Ranjenci so sicer popadali na tla, ker pa so se še oglašali, sta jim Jenko in Gabrovšek dala še vsakemu po en strel v glavo. Pršina jih je nato razvezal, jaz pa sem Fabjančiča preiskal in našel v desnem žepu 50 centezimov, katere sem dal Jenkotu. Možaka iz Mokronoga je preiskal Berk in našel pri njem neko knjižico, katero je pa takoj sežgal. Trupla so nato znosili v prepad. Potem smo šli vsi na Bršna sela in Verdun, kjer smo se razšli na več strani.«

Hren Valter pripoveduje.

»Bil sem iz železniške brigade odbran za stražo jetnikom. V noči od 20. na 21. oktobra 1943 sem bil dežurni v šoli v Birčni vasi.

Ob 3. zjutraj me je dežurni, neki kretnik iz Radohove vasi, zbudil, da prevzamem njegovo službo. Vprašal sem ga, kaj je ponoči šumelo po hodnikih. Odgovoril mi je, da so odpeljali 12 ali 14 ljudi iz šole v Fabjančičev gozd, kjer so jih najbrž pobili. Pripomnil je tudi, da je slišal po njihovem odhodu reglanje strojnic.

Ko sem nato šel na šolsko dvorišče, sem slišal v smeri proti Vel. Skrjančam dva strela iz pušk.

Čez kake četrt ure po teh strelih sta prišla v šolo jetniški paznik Pršina in neki sodnik, stari komunist, ki so ga klicali Karol. Sla sta takoj v šolsko kuhinjo in si tam umivala roke, iz česar sem sklepal, da sta ta dva bila pri umorih ljudi, odgnanih iz šole. Mislim, da je moralo nekaj komunistov priti iz Novega mesta, da so pomagali Pršini in sodniku Karlu likvidirati iz šole odpeljane ljudi. Te ljudi so bili prejšnji večer pripeljali z avtomobilom v šolo. Od jetnikov sem slišal, da so bili to Kočevarji z Bučke.

Sodniki v šoli so bili: tovarišica Vida Rabzelj, komunist Karol in jetniški paznik Pelko iz Novega mesta.

Dne 21. oktobra 1943 okrog 10. se je pripeljal star komunist, poveljnik neke »brigade«, z motorjem do šole in rekel, da se moramo v petih minutah pripraviti za »pokret«. Stari partijec Karol, Vida in paznik Pelko so takoj pričeli po sobah odbirati jetnike.

Iz šole na dvorišče so prišli: Šonc, Pavlič, dva Mikca, Armini, prof. Kek, dva stara možaka in še trije mlajši fantje, katerih imen ne vem. Postavili smo jih v vrsto po dva in dva. Pri tem delu so bili poleg mene neki Mali iz Češče vasi, Fink iz Cegelnice, Gazvoda iz Birčne vasi, Kosten, železniški delavec iz Trebnjega, Srebotski, zavirač iz Ljubljane, Gradišar iz Ponikve, Kovačič iz Grubelj pri Novem mestu, Francelj Jože, zavirač iz Ljubljane, Gabrovšek in Jenko, oba strojevodja iz Ljubljane, politkomisar Lojze, nadzornik proge iz Litije, paznik Pršina, Pišler, strojevodja iz Ljubljane, in Štine, jetniški paznik.

Jetnike smo gnali čez Cerovec v Padež. Tam nam je dala Beceletova žena kruha in jabolk, katere smo pojedli sede pred hišo na vrtu. »Sodnik« Karol, Vida in Pelko pa so takoj sami odšli od šole v Birčni vasi proti Uršnim selom.

V Padežu so politkomisar Lojze, strojevodja Jenko, paznik Pršina in Štine odšli v hišo Bahovčevega gozdnega čuvaja Beceleta, kjer so se zadržali približno dve uri.

Okrog 4 popoldne smo krenili naprej. Becele in Štine sta odšla pred nami, stražarji in jetniki pa smo šli za njima. Ko smo prišli daleč v gozd na neki hribček-košenico, so stopili na stran Jenko, Gabrovšek, dva Rusa, Pršina in Becele, kjer so se do mraka med seboj pogovarjali. O mraku so se nam približali in Pršina je rekel:

»Ker je tema, je nevarno, da ne bi kdo pobegnil. Vas moram zvezati.«

Z vrvjo je po dva in dva jetnika skupaj zvezal ta možak sam. Povezal je vse tudi med seboj. Nato jih je sam odgnal v dolino in jih postavil v vrste tako, da so gledali proti nam.

Pršina je nato skočil k nam na hribček, jetnike pa sta stražila Gabrovšek in še nekdo s strojnicami.

Medtem ko je Pršina odskočil, je profesor Kek rekel:

»Saj nam je vendar dr. Mikuž obljubil amnestijo.« Drugi pa je rekel: »Molimo!«

Na te besede je Jenko zakričal: »Kaj pa čakate!«, nakar sta Gabrovšek in eden izmed ujetnikov spustila navzkriž po jetnikih cel rafal.

Vsi so takoj popadali na tla, le nekateri so še stokali. Jenko, Gabrovšek in Rus so skočili k pobitim in so pri vsakem poslušali, če še kateremu bije srce. Pri treh so ugotovili znamenja življenja. Te so potem še s puško ustrelili. Nato je Jenko zavpil:

»Stražarji, pridite dol in poberite legitimacije, da ne bo sledov!«

Prišel je Gabrovšek, dva ujetnika, Pršina, Becele, Štine in Jenko. Šli so preiskovat trupla. Nisem videl, kaj je kateri našel in vzel. Le Gabrovšek je rekel, da je našel uro, Becele pa nekaj denarja. Ko so to delo opravili, je Pršina zakričal ostalim stražarjem:

»Vsi dol in pospravite trupla!«

Temu klicu smo se odzvali vsi. Stirje smo prijeli eno truplo, ga zavili v odejo, ga odnesli v grmovje in vrgli v pet metrov globoki prepad.

Sedem smo jih pometali v prepad, štiri pa smo pustili na morišču, ker je nastala tema. Potem smo šli vsi v Padež, kjer smo dobili večerjo.

Po večerji sem bil odrejen z Gazvodom iz Birčne vasi in Srebotskim iz Ljubljane v patrolo do enih ponoči. Okrog 11 sem slišal strel v bližini Bahovčeve hiše. Po vrnitvi iz patrole sem šel k Beceletu in sem se vlegel na tla ter spal do zjutraj. Ko sem vstal okrog 6, mi je Srebotski povedal, da so ponoči ubili enega ujetnika, a drugi jim je pobegnil.

Takoj nato je Jenko sklical zbor. Bilo nas je veliko več ko prejšnji večer, ker so pribežali iz mesta. Poznal sem med njimi Gazvoda, jetniškega paznika, ki je nato prignal Fabjančiča z Ruperč vrha, Golob Marijo iz Birčne vasi in še nekega starega možaka. Vse tri je gnal pred nami na kraj, ki je bil določen za morišče. Fabjančič in Golob Marija nista bila zvezana, starega možaka pa je Pršina pred odhodom zvezal. S Pršinom je šel tudi Smrekar Ludvik iz Birčne vasi, ostalih 40 pa je šlo v koloni.

Ko smo se približali morišču, je Pršina ostal z jetniki v gozdu. Vsi ostali smo šli naprej na morišče. Odnesti smo morali štiri trupla, ki so tam ležala od prejšnjega večera. Po delu je Jenko ukazal, naj se pripravimo za pokret.

V tem času je tudi Pršina prignal obsojence iz gozda na hribček ter do grmovja. Z ene strani je skočil za njimi Jenko s puško, z druge Gabrovšek s strojnico. Spustil je cel rafal obsojencem v hrbet. Golobova je bila takoj mrtva, Fabjančič pa je rekel: »Dajte mi še en strel!« Jenko mu je nato oddal še en strel v prsa. Stari možak je bil tudi takoj mrtev. Nato nam je Jenko spet ukazal, da moramo pospraviti trupla v brezno.

Jaz in še pet drugih smo nesli Fabjančiča, ostali pa Golobovo in starega moža. Trupla se v prepadu niso videla, ker visi poševno.

Ta tri trupla je preiskal Pršina in še več drugih je bilo zraven. Videl nisem, kaj so pri njih našli. Po končanem delu nas je Smrekar Ludvik vodil po gozdu na Uršna sela, Dobin dol in naprej v Podturn.«

Tretji očividec zločinov Berk Ferdinad pripoveduje.

»Bil sem na Ruperč vrhu, 21. oktobra so prišli Nemci v Novo mesto, kar je pospešilo sodbo in likvidacijo jetnikov. Pri likvidaciji prvih 20 jetnikov nisem bil navzoč.

Pač pa sem bil drugi dan prisoten pri likvidaciji zadnjih treh: graščaka Fabjančiča z Ruperč vrha, Golobove Micke iz Birčne vasi in Lindič Franca (ali Josipa) iz Malkovca pri Mokronogu.

Umor teh žrtev se je odigral takole: za stražo je bilo 10—15 ljudi, kot spremljevalci pa nekaj vojakov iz železniške brigade, Pršina, Gazvoda in jaz.

Ker so od prejšnjega dne trupla nekaterih justificiranih še ležala na mestu umora, so nas poslali osem naprej, da jih pospravimo. Po mojem so bili umorjeni Kek, Grilc, Verbič in Šonc.

Ko je bilo vse pospravljeno, je prišla za nami straža z ujetniki, ki so bili zvezani. Takrat so nagnali jetnike naprej, da so tekli proti gozdu, nakar je neki Gabrovšek začel streljati s strojnico po njih. Zadel jih je v noge.

Ker strojnica ni delovala več, so jih na njihovo kričanje in zdihovanje postreljali s puškami.

Gazvoda in jaz sva stala ob strani. Po likvidaciji so naju poklicali, da pospraviva trupla in kri. Ubite so potem sezuli, slekli in jih vrgli v bližnje brezno.«

*

Nekaj zločinov pri Birčni vasi in Brajtenauu je torej že popolnoma pojasnjenih, vse ostalo pa bo razodel čas. Noben zločinec ne bo ušel svoji usodi.

Blagoslovljen božič

vsem poštenim Slovencem, doma ali pod tujim krovom

vošči

„Slovenski dom“